

Maar nu de politieke strijd.
Hebben wij alles wat we wenschen? Laten we, en daarin schuilt hoogstens geen ondankbaarheid jegens den Minister van Onderwijs, maar eerlijk zeggen: neen, want, in de eerste plaats, het ideaal, waarvoor Groen reeds streed en altijd in den schoolstrijd geveerd is: „het vrije onderwijs regel, de staatsschool aanvulling“, is nog geen werkelijkheid geworden. Deze laatste blijft normaliteit. De Staat blijft in de toekomst, en niet alleen in exceptionele gevallen, opvoeder. En nu een van beiden: bovengenoemd ideaal was een leeg leuze en een holle phrase, maar... dan boet de schoolstrijd zeer veel van z'n schoon in, of we hebben hier te doen met een deugdelijk en waardevol principe, doch... dan is de onderwijsworsteling nog niet uit.

Er is echter meer.
De nieuwe schoolwet bevat ook enkele bepalingen, die de pedagogische vrijheid van ons onderwijs aantasten, en ons te afhankelijk maken van de Overheid. Wij denken hier aan de beoordeeling en goedkeuring van het leerplan; de facultatiefstelling van het godsdienstonderwijs; de uitbreiding van het aantal lesuren voor andere vakken, zoodat het godsdienstonderwijs in de Bijbelsche Geschiedenis in het gedrang kan komen; de benoeming van het onderwijzend personeel in overleg met den inspecteur, — en deze punten worden niet door ons gevaarlijk genoemd, maar bijna alle Christelijke organisaties op onderwijssterrein hebben tegen deze regelingen gewaarschuwd en zelfs bij de Tweede Kamer op verwerping dezer artikelen aangedrongen.

Nu kan de praktijk meevallen.
Als n.l. ministerie en inspectie, departement en gemeentebestuur ons genegen zijn, en met welwillendheid den bloei van het christelijk onderwijs voorstaan. Maar... zoo het bestuur in radicale handen komt. Zoo... we eens niet langer een bewindzamen hebben als dezen minister. Zoo het staatsrecht eens niet genegen is alle vriendelijkheid te betoonen. Zoo de letter der wet eens met ijzeren gestrengheid wordt uitgevoerd, wat dan? Dan vreezen we de eene belemmering na de andere, en loopt onze christelijke school gevaar een christelijke staatsschool te worden.

En daartegen moeten we waken.
Voor vrede rust is het nog geen tijd.
Wie meent te kunnen inslapen vergist zich.
De worsteling is nog niet ten einde, en onze vreededagen en dankstonden hebben hierin bestaan, dat we ons voor een oogenblik van het slagveld in onze tenten terugtrokken om den Heere te danken voor het goede, dat Hij gegeven heeft. Maar... de vrede is nog niet gesloten. Wij kunnen niet rusten voordat ook in de bovengenoemde punten en in de gansche verhouding van staat en school de vrijheid van het christelijk onderwijs ten volle gewaarborgd is. En wie wil daartoe niet medewerken? Toch ieder, die de vrije school, de school der ouders, om Gods wil liefheeft.

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Nieuwe Banen.

In onze kerkelijke pers wordt de Zending allernist verwaarloosd, en gewaardeerd moet worden de ijver van menigen scribent, die zijn lezers tracht op de hoogte te brengen en te houden.

Er kloven echter aan de publieke behandeling van de Zending eenige gebreken, die behooren weggenomen te worden.

Allereerst toch stelt men zich in den regel tevreden met het opnemen van de brieven der missionaire die naren des Woords, terwijl eigen beschouwingen en uiteenzettingen reeksins achterwege blijven.

Bovendien ontbreekt men niet altijd aan het gevaar te eenzijdig den nadruk te leggen op eigen Zending, zoodat de lezers den indruk krijgen alsof de eigen Zending de Zending is.

En eindelijk is menig een zelf er oorzaak van, dat hij verdacht wordt louter uit sleur te wandelen op den weg, die op de synode van Middelburg in 1896 gehand werd, alsof er op dien weg geen nieuwe banen behoeven te worden ingeslagen.

De redactie van „De Reformatie“ begeert nu ook in dezen reformatie, niet alleen wat het bespreken der Zending in onze pers aangaat, maar vooral wat betreft het behartigen van de Zending in ons land. Dat de arbeid tot uitbreiding van het Koninkrijk Gods op het Zendingveld ook nieuwe banen in moet slaan en ook reeds ten deele insloeg, zal ons later wel blijken.

Wij hopen goed verstaan te worden. De grondslagen van het werk der Zending van de Gereformeerde Kerken werden op de genoemde synode in 1896 stevig gelegd, en bleken tot dusver voldoende solide te zijn, om het gebouw onzer Zending te dragen. De K. van Dijk, Zending der Friese Kerken te Keboemen, heeft in een enkel opzicht de deugdelijkheid van dezen grondslag in twijfel getrokken, alsof onze Zendingen niet het ambt van dienaren des Woords zouden dragen, maar dat der vroegere evangelisten; maar daarbij is het gebloeven.

Wanneer wij nu toch van Nieuwe Banen spreken, bedoelen wij er het volgende mede.

Onze kerkleden, of wilt ge, de gemeente wordt over het algemeen te weinig met den gang van zaken op de hoogte gehouden. Ons Zendingblad wordt wel allereerst verspreid, maar toch te weinig gelezen; de oorsaken hiervan zullen wij nu niet opsporen, maar het is toch een droevig feit. Wel worden er ook Zendingdagen gehouden, maar de toespraken zijn meestentijds te zeer preekjes en het feitenmateriaal blijft voor de menigte verborgen. Zoo is de kennis zelfs van eigen terrein in menige gemeente (of moeten wij zeggen in de meeste gemeenten?) bedroevend gering.

Daar komt bij, dat ook over onze predikanten de loftrampet niet kan worden opgestoken. Zij zijn natuurlijk niet geheel onkundig, maar velen hunner zijn toch te weinig op de hoogte om hun kerkleden genoegzaam in te lichten, en tevens mee te helpen aan 't geven van leiding in de Zendingzaken.

De rapporten, door de Zendingdeputaten op de classes uitgebracht, zijn bij lange na niet voldoende, om de

afgevaardigden een volledig inzicht in het Zendingwerk te geven. Dat er zoo zelden vragen gedaan worden naar aanleiding dier rapporten, zal zeker ook vooral hieruit verklaard moeten worden, dat men de stof niet machtig is.

Eveneens laat de behandeling der Zending bij het catechetisch onderwijs meermalen veel en soms zelfs alles te wenschen over. En moge de Zending op de vereenigingen van onze jongelingen en jongedochters geen contrabande zijn, toch weet men wel, dat er in dezen nog belangrijke verbeteringen kunnen worden aangebracht.

Over dit alles en nog veel meer wil ons blad zijn licht laten schijnen. Wij bedoelen niet er een Zendingblad van te maken. Trouwens, de redactie heeft Zending en Evangelisatie tamelijk achtemaan gezet; wij zullen daarmee in overeenstemming bescheiden moeten zijn.

Werke dan ook deze rubriek er toe mede, om bij het wandelen op de oude paden toch nieuwe banen te zoeken voor onzen voet.

A. J. P.

J. D. WIELENGA.

Belangstellenden, die geen proefnummer van dit blad ontvingen, gelieven aan de Uitgevers hun naamkaartje te zenden.

LITTERATUUR EN KUNST.

Moderne letterkunde en christelijke opvoeding.

I.

Misschien is er geen verschijnsel, waarnaar de verandering in geestesgesteldheid van ons christelijk „publiek“ zoo duidelijk kan worden gekeurd, als de groeiende belangstelling voor kunst, speciaal voor letterkunde.

Gelezen heeft ons volk, met zijn verstandelijken aanleg en gelukkige intelligentie, altijd, ook in tijden toen de letterkunde op sterven na dood was, — maar dit lezen was meer het gewone „letters eten“ en „boeken verslinden“, dan het werkelijk proeven van literaire kunst. En nu? Zeker, de werkelijke kunstgevoeligen en kunstbehoefigen zijn ook nu „zeldzame vogels“, het volk als geheel, de doorsnee-mensch, leest ook nu niet om de kunst, maar er is toch zoo iets merkbaar onder ons als een literaire beweging, — het getal dergenen, die door de kunst zijn „aangerakt“ neemt toe, het algemeene vraagstuk van christendom en cultuur heeft zich zwaar vertakt in het bijzondere probleem van christendom en letterkunde.

Dit kon niet anders.

De groote cultuurbeweging, die gewoonlijk in het puur-maatschappelijke leven begint (want het natuurlijkste is het eerste), en zich daarna over het cerebraal-wetenschappelijke naar de meer afgezonderde geestelijke gebieden der kunst uitbreidt, heeft in de laatste halve eeuw de kunst werkelijk iets nader gebracht tot het volk, en het volk iets meer vatbaar gemaakt voor, en begeerig naar, de kunst, bijzonderlijk de letterkunde.

Laat ons niet twisten over de vraag, welke kunst het meest geestelijk is, maar vaststellen, dat geen kunst zóó geschikt is tot popularisatie als de letterkunde. Ze heeft geen dure technische hulpmiddelen noodig om beoefend te worden, ze kan in het oneindige hare producten vormenigvuldigen en voor luttelen prijs ook in de lagere rangen van het volk verspreiden (zie de Wereldbibliotheek van Simons!), en vooral ze kan zich zoo verstaanbaar maken voor de „volksconscientie“ als geen andere kunst, omdat ze zich bedient van wat zich onmiddellijk bij de volksziel aansluit, door de volksziel zelf geschapen is: de taal!

Waar ze eigenlijk vandaan gekomen is, die herleving van de letterkunde, weet niemand. Ook op het gebied der kunst is waar wat Jezus van de geestesherleving der bijzondere genade heeft gezegd: De wind blaast, waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid; maar gij weet niet vanwaar hij komt, en waar hij heen gaat. Wij zien alleen het feit, dat de zoete Mei-wind den bonger weer deed bloeien, en we weten ook, dat deze nieuwe lente niet gekomen is uit den positief-christelijken hoek.

Dit feit dwingt tot denken.

Al naarmate men verschilt in opvatting betreffende het verband tusschen christendom en kunst, zal men over de kunst-herleving klagen of er voor danken. Het is hier thans de plaats niet op de beginselvraag aangaande de verhouding van christendom en kunst in te gaan, wij spreken geen beschuldiging tegen het christendom uit, maar het feit moet voor ons klaar en vast staan, dat niet het christendom in de laatste jaren de letterkunde heeft gezuiverd van de dorre ranken en bevrucht tot nieuwen bloei, — de „cultuur“ is hier (gelijk op nog andere terreinen) den godsdienst vóór geweest, en heeft den christen geplaatst voor werkelijkheden, aan wier komst hij niet had meegewerkt, wier nadering hij nauwelijks had gevoeld.

De kunstmenschen heeft den godsdienst-mensch door zijn daden verbaasd, en geërgerd, hij heeft hem gedwongen, hetzij tot toorn, hetzij tot schaamte. De kunstenaar zong zijn nieuw lied en produceerde zijn zeldzaam proza, gelijk een vogel in de lente het ei legt in zijn nest, — de nieuwe kunst was als een natuurgebeuren, maar de christen hoorde in dezen Mei de stormen razen, en voelde de aarde beven als door verborgen vuur. Het wassend wonder (de lezer merkt, dat ik op de school van '80 doel) deed hem schrikken, maakte hem wakker op zijn wach.

De „wereld“ heeft hier (niet voor den eersten keer) het christendom tot „beëindiging“ gebracht.

Zoo is het naakte feit.

En natuurlijk was deze beëindiging in de eerste plaats gericht op zelfbehoud. Reeds van huis uit voelt de christen instinctief een weinig vreemd tegenover de beschaving, die uit de wereld op hem aandringt. In eersten aanleg past hij zijn geloof ascetisch toe. De eerste sensatie, als hij zich opmaakt achter Christus met het kruis, is het gevoel van vreemdelingschap op aarde, en zijn eerste daad een zooveel mogelijk breken van het contact met al wat zijn groei naar het nieuwe eeuwigheidsbeginzel dreigt, of ook naar schijnt, te belemmeren. Het christendom verplaatst het zwaartepunt van alle liefde naar het boven-wereldsche, en waar de schat van den christen is, daar zal ook zijn hart zijn. Ook al geniet de christen van aardische

schoonheid, ook al schept hij zelf aardische kunst, dan is het in beginsel toch eeuwigheidsbeginzel wat in hem werkt, en een eeuwigheidsdaad, die hij doet.

Het is begrijpelijk, dat de christen begint met bang te zijn voor kunst, en het is verklaarbaar, het heeft betrekkelijk iets bekoorlijks, dat de goeddelijke vromen, die prijs stellen op een „nauw leven met God“ en mystieke eenheid met Christus, aan de kunst als aan een wereldschen afgod voorbijgaan. Nietzsche en zijn vrienden hebben niet heeltemaal ongelijk als zij in het christendom iets „Kulturfeindliches“ zien.

Maar men zij eerlijk, en erkenne, dat de cultuur zelf aan de ascetische neiging van den „godzaligen“ christen voedsel geeft. Als ik zeg, dat het christendom „Kulturfeindlich“ is, spreek ik alleen van een verschijnsel, niet van een beginsel, want in beginsel is het christendom niet de vijand, maar de broeder, neen meer, de moeder, van de beschaving, — maar als ik zeg, dat de cultuur, gelijk ze uit de wereld opkomt aan het christendom vijandig is, tegen het kruis van Christus inwerkt, dan wijs ik op een verschijnsel, dat tevens beginsel is. In de verhouding tusschen christendom en beschaving begint de vijandschap niet van christelijke, maar (laat ons dit woord hier eens gebruiken) van paganistische zijde. Kort gezegd: de tegenstand tegen de kunst bij den christen is in den regel zelfverweer, zijn onthouding is voorzichtigheid, zijn ascetische reactie.

Wie de eerste christelijke gemeente gadeslaat in hare verhouding tot de Grieksche en Romeinsche beschaving, zal toestemmen, dat dit het beeld der werkelijkheid is. De christelijke kerk deed niet aan kunst. Ze had de handen vol met het neerwerpen van een kunst, die in het teken van Venus stond en aan Dionysus haar inspiratie ontleende.

En ook later heeft de positieve christen zich bij elke groote cultuurontwikking afzijdig gehouden. Al naarmate hij temperament had zocht hij zijn kracht in isolement of polemiek.

Achter de muren van Sion zocht hij veiligheid tegen „den schepter der goddeloosheid“.

B. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika.

Het koninkrijk der hemelen is gelijk een zaai-deesem, welken eene vrouw nam, en verborg in drie maten meels, totdat het geheel gezaaid was. Lukas 13:21.

Het is niet uit eenige meerdere sympathie niet de Dutch Reformed Church, dat ik van haar het eerst ga schrijven en eerst later van de Christelijk Gereformeerde Kerk. Ik kan de lezers daaromtrent geruststellen. Zij is evenwel verreweg de oudere in jaren. De Dutch Reformed werd in 1638 te Nieuw-Amsterdam geïnstitueerd, Zij droeg toen evenwel de zuiver Nederlandsche benaming van „Nederduitsche Gereformeerde Kerk“. Dat lag voor de hand. Zij had met Engelschen en Engelsche benamingen niets te maken. Nieuw-Amsterdam was een zuiver Nederlandsche nederzetting in Nieuw-Nederland. Gij kent de geschiedenis wel van Hendrick Hudsons ontdekking van de baai en de rivier, die thans zijn naam dragen. Mocht zijn voornaam al verholandscht zijn, hij was toch een Engelschman, maar in dienst van de Hollanders. In dienst van de Oost-Indische Compagnie ontdekte hij de baai en de rivier, waaraan de machtige wereldstad New-York is gelegen met haar heerlijke oorden, die de heuvelachtige zoomen van de Hudson-rivier boorden. De Classis Amsterdam zond, toen een zekere Peter Minuit, diaken bij de Waalsche Kerk te Wezel, tot gouverneur van Nieuw-Nederland was benoemd, met dezen twee onderwijzers, die in opdracht hadden om des Zondags een godsdienstoefening te houden, waarin o.a. een gedeelte der Heilige Schrift, de geloofsbelijdenis en een preek werden gelezen. Zij moesten tevens als krantenbezorers de zieken bezoeken en vertroosten. Na twee jaren zond dezelfde Classis een predikant, Ds. Jonas Michaelius, hij institueerde de Nederduitsche Gereformeerde Kerk. Hare eerste samenkomsten werden gehouden in een houten molen. In 1633 ging men over tot het bouwen van een eenvoudige houten kerkgebouw en reeds in 1642 verrees de St. Nicolaas. Kerk, welk steenen gebouw denzelfden naam droeg als de Nieuwe Kerk op den Dam. De kolonie nam dra een groote vlucht, mede door het feit, dat Nieuw-Amsterdam een toevluchtsoord werd voor vreemdelingen en daar onder werden niet weinige vluchtelingen, uitgewekenen geteld uit de Engelsche nederzettingen in Amerika. Dit verschijnsel is echter voor Nieuw-Nederland de ondergang geworden. Hoewel niet alle gouverneurs die Peter Minuit opvolgden van die uitnemende hoedanigheden waren als deze vrome man, toch heeft het niet in de eerste plaats aan de Nederlandsche bewindhebbers in Nieuw-Nederland gelegen, dat het moederland deze voorspoedige dochter zou moeten afstaan aan een brutalen indringer. Reeds in het midden der zeventiende eeuw mocht Nieuw-Amsterdam haar eigen burgemeesters, schout en schepenen kiezen. De groote vlucht die de kolonie nam was echter het gevaar dat haar voortdurend bedreigde. Het jaloersche en inhulige Engeland vond weldra redenen om zijn vermeend recht te doen gelden op Nieuw-Nederland. Het moederland moest het in den loop der zeventiende eeuw afleggen tegen Engeland en de kolonie ging dien-zelfden droeven weg. De Engelsche steden die door den toevloed van vluchtelingen op het gebied van Nieuw-Nederland waren gesticht maakten Revolutie, Engeland greep in en op echt Machiavellistische wijze werd een groot gebied aan de oostkust van Amerika, Nieuw-Nederland inbegrepen, geschonken aan den broeder van den Engelschen koning, den hertog van York.

Op verraderlijke wijze werd de kolonie overvallen door een sterke vloot, die reeds den nieuwen gouverneur uit Engeland medebracht. Stuyvesant, die toen gouverneur was, bood tegenstand, maar de kolonisten, het bestuur van dezen autocraat ook reeds min of meer moede, legden het hoofd in den schoot en de namen Nieuw-Amsterdam en Nieuw-Nederland werden verwisseld met dien van New-York.

Engeland schijnt zichzelf wel gelijk te blijven. In Zuid-Afrika, wel geen kolonie van Nederland meer, alwaar echter de vrije republieken van Oranje-Vrijstaat en Transvaal de begeerte van Engeland wakker riep,

maakt
en diam
Kruger he
uit comp
konden h
Zuid-Afri
gemakkel
Die gees
maleven i
koperen
heid, die
een mach
Die oude
landsche
duitsch
handbew
Kerk van

Engelan
en begon
dezer een
de Neder
greep En
kwamen
Nederland
in hun
Engelsch
worden v
kerk wor
Gods voc
kwam,
de Kerk
einde des
aangeleg
het Gere
Gereform
van onbe
ontwikkel
Amerikan
zich niet
schrijvers
kerk wor
ste tijden
naam, de
velen al
de Vere
zijn gewe
tot de
Engeland
aandael
kan kwa
met dit
meer D
zij het zu
zuurd.

Die arm
waren zw
troep, en
De knappe
den zoms
Wij late
denia, die
willen we
wehr, die
conservati
beroepen
ze de inte
„Ik durf
in dat te
schijnsele
in de his
malie enk
daar za
om het
heid be
midde
zelfve
hebben
voelde
het was
ten des
Vooral
zullen er
eventueel
noemde

Lezer, s
dan niet e

Die arm
waren zw
troep, en
De knappe
den zoms
Wij late
denia, die
willen we
wehr, die
conservati
beroepen
ze de inte
„Ik durf
in dat te
schijnsele
in de his
malie enk
daar za
om het
heid be
midde
zelfve
hebben
voelde
het was
ten des
Vooral
zullen er
eventueel
noemde

Lezer, s
dan niet e

Begrijp
bladen o
blad zo
in twi
werking
program
zou ove
dan nu
dat ons
oordeel
vreemd
Wat dan
naam v
opzet ac
te doen
En da
„Graves

Hi
van
maat

Hi
van
maat